Rada
Evropské unie

Brusel 20. listopadu 2026
(OR. en)

16209/26

SOC 782
ANTIDISCRIM 116
GENDER 179
JAI 1473
FREMP 363
COHOM 147
EDUC 470

PRŮVODNÍ POZNÁMKA

Odesílatel:	Martine DEPREZOVÁ, ředitelka, za generální tajemnici Evropské komise
Datum přijetí:	3. listopadu 2026
Příjemce:	Thérèse BLANCHETOVÁ, generální tajemnice Rady Evropské unie
Č. dok. Komise:	COM(2026) 602 final
Předmět:	ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ *o pokroku dosaženém při provádění národních strategických rámců pro Romy v souvislosti se strategickým rámcem EU pro rovnost, začlenění a účast Romů a doporučením Rady o rovnosti, začlenění a účasti Romů*

Delegace naleznou v příloze dokument COM(2026) 602 final.

Příloha: COM(2026) 602 final

EVROPSKÁ
KOMISE

V Bruselu dne 3.11.2026
COM(2026) 602 final

ZPRÁVA KOMISE EVROPSKÉMU PARLAMENTU, RADĚ, EVROPSKÉMU HOSPODÁŘSKÉMU A SOCIÁLNÍMU VÝBORU A VÝBORU REGIONŮ

o pokroku dosaženém při provádění národních strategických rámců pro Romy v souvislosti se strategickým rámcem EU pro rovnost, začlenění a účast Romů a doporučením Rady o rovnosti, začlenění a účasti Romů

{SWD(2026) 330 final}

Obsah

ÚVOD 1

I. Partnerství a institucionální kapacita 2

II. CÍLE EU 5

II.I Předcházení protiromskému smýšlení a diskriminaci a boj proti nim 5

II.II Snížení chudoby a sociálního vyloučení 7

II.III Podpora účasti prostřednictvím posílení postavení, spolupráce a důvěry 9

II.IV Zlepšení účinného rovného přístupu ke kvalitnímu inkluzivnímu běžnému vzdělávání . 11

II.V Zlepšení účinného rovného přístupu ke kvalitnímu a udržitelnému zaměstnání 13

II.VI Zlepšení zdravotního stavu Romů a jejich účinného rovného přístupu ke kvalitní zdravotní péči a sociálním službám 15

II.VII Zlepšení účinného rovného přístupu ke vhodnému, desegregovanému bydlení a základním službám 17

III. ROMOVÉ V REGIONU ZEMÍ PROCESU ROZŠÍŘENÍ 19

IV. OPATŘENÍ EU 21

ZÁVĚR 25

ÚVOD

Evropská unie (EU) je založena na zásadě, že všichni její občané by měli mít možnost plně se účastnit na životě společnosti. Rovnost, začlenění a dodržování základních práv jsou základními hodnotami EU, jimiž se řídí její právní předpisy, politiky a opatření. Tyto hodnoty jsou zásadní pro sociální soudržnost, hospodářskou odolnost a dlouhodobou konkurenceschopnost. V této souvislosti a v souladu se svou agendou Unie rovnosti označila Komise nediskriminaci a začlenění za klíčovou prioritu. Podpora rovnosti, začlenění a účasti Romů je nedílnou součástí tohoto závazku a přispívá k provádění práv a zásad zakotvených ve Smlouvách a v Listině základních práv.

Romové[1] jsou největší etnickou menšinou v Evropě, jejíž populace se na celém kontinentu odhaduje na deset až dvanáct milionů osob, z nichž více než šest milionů žije v EU[2]. Očekává se, že s přistoupením zemí západního Balkánu tento počet výrazně naroste. Navzdory pokračujícím snahám na vnitrostátní úrovni i na úrovni EU mnoho Romů stále čelí diskriminaci, protiromskému smýšlení a socioekonomickému vyloučení. V zájmu řešení těchto přetrvávajících nerovností byl dne 7. října 2020 přijat posílený strategický rámec EU pro rovnost, začlenění a účast Romů na období 2020–2030. Tento rámec zavedl sedm cílů na úrovni EU[3] a poprvé navrhl hlavní kvantitativní cíle EU pro rok 2030. Podporuje „společný, ale diferencovaný přístup“, v jehož rámci všechny členské státy usilují o dosažení společných cílů na úrovni EU a o plnění minimálních závazků, ale přizpůsobují svá opatření vnitrostátním podmínkám a početnosti své romské populace. Očekává se, že členské státy s významnou romskou populací přijmou ambicióznější závazky. Rámec byl dále posílen doporučením Rady ze dne 12. března 2021, v němž se členské státy zavázaly přijmout a provádět vnitrostátní strategické rámce pro Romy. Provádění těchto nástrojů EU je podporováno národními kontaktními místy pro Romy, financováním z prostředků EU, mechanismy monitorování a vzájemným učením, které společně vytvářejí sdílený rámec pro činnost, odpovědnost a koordinaci a proměňují společné cíle v kolektivní evropský závazek.

V rámci dvouletého cyklu monitorování strategického rámce EU pro Romy předkládají všechny členské státy[4] Evropské komisi zprávy o pokroku při provádění vnitrostátních strategických rámců pro Romy. Na tomto základě zveřejňuje Komise souhrnné hodnocení pokroku v rámci celé EU. Tato třetí prováděcí zpráva Komise se týká vývoje v období od 1. června 2023 do 31. března 2025[5].

[1] Pojem „Romové“ jakožto zastřešující pojem zahrnuje širokou škálu různých skupin romského původu, jako jsou: Romové, Sintové, Kalé, Romaničelové a Bojašové/Rudariové. Patří sem také skupiny jako Aškalijové, Egypťané, Jenišové, Domové, Lomové, Romové a Abdalové a kočovné populace včetně etnických Travellerů nebo ostatních skupin označovaných správním pojmem „Gens du voyage“, jakož i osoby, které se identifikují jako Cikáni, aniž by byly popřeny konkrétní charakteristiky těchto skupin.

[2] Rada Evropy, komisař pro lidská práva (2025), 12 milionů osob, o nichž se nemluví – komisař Rady Evropy vydává naléhavou výzvu k akci za práva Romů a kočovníků, 1. října 2025.

[3] i) Předcházet protiromskému smýšlení a diskriminaci a bojovat proti nim; ii) snížit chudobu a sociální vyloučení s cílem odstranit socioekonomické rozdíly mezi Romy a obecnou populací; iii) podpořit účast prostřednictvím posílení postavení, spolupráce a důvěry; iv) zlepšit účinný rovný přístup ke kvalitnímu inkluzivnímu všeobecnému vzdělávání; v) zlepšit účinný rovný přístup ke kvalitnímu a udržitelnému zaměstnání; vi) zlepšit zdravotní stav a účinný rovný přístup ke kvalitní zdravotní péči a sociálním službám a vii) zlepšit účinný rovný přístup ke vhodnému, desegregovanému bydlení a základním službám.

[4] S výjimkou Malty.

[5] Opatření zavedená po skončení sledovaného období jsou do zprávy zahrnuta pouze v případě, že je národní kontaktní místa pro Romy hlásí Komisi.

Vedle zpráv členských států pocházejí důkazy v tomto hodnocení ze dvou dalších zdrojů. Zaprvé z průzkumu o Romech z roku 2024, provedeného Agenturou Evropské unie pro základní práva, který poskytuje srovnatelné údaje o situaci Romů[6]. Zadruhé z příspěvků od romských a proromských organizací občanské společnosti a dalších zúčastněných stran (dále jen „zúčastněné strany"), jež byly shromážděny v rámci tří klíčových iniciativ: iniciativy Roma Civil Monitor, specializovaného dialogu o provádění s komisařkou Lahbibovou a výzvy k předložení informací. Tyto příspěvky poskytují cenné poznatky o problémech, s nimiž se zúčastněné strany při provádění strategického rámce EU pro Romy setkávají, a o možných způsobech zlepšení jeho provádění.

Členské státy přijaly opatření k posílení správy a dohledu, k boji proti nenávisti vůči Romům a jejich diskriminaci a ke zlepšení přístupu Romů ke vzdělání, zaměstnání, zdravotní péči a bydlení, a to mimo jiné prostřednictvím iniciativ financovaných EU. Z výsledků průzkumu o Romech z roku 2024 vyplývá zlepšení oproti roku 2016, mimo jiné snížení závažné materiální deprivace a podílu mladých Romů, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání či odborné přípravy (NEET), větší zastoupení Romů v placených zaměstnáních, větší účast na předškolním vzdělávání a péči o děti a zlepšení bytových podmínek. V jednotlivých členských státech a v jednotlivých oblastech politiky je však pokrok stále nerovnoměrný a proměna politických závazků v konkrétní zlepšení pro Romy je i nadále spojena s velkými výzvami.

Tato zpráva hodnotí provádění vnitrostátních strategických rámců pro Romy a pokrok při plnění cílů a dílčích cílů stanovených ve strategickém rámci EU pro Romy. Zabývá se rovněž vývojem v regionu zemí procesu rozšíření a příslušnými opatřeními na úrovni EU. Je doplněna pracovním dokumentem útvarů Komise, který obsahuje informační listy o jednotlivých zemích vypracované Komisí a přehled vnitrostátních kvantitativních cílů a vykázaného pokroku, který připravila Agentura EU pro základní práva (viz příloha).

I. Partnerství a institucionální kapacita

Účinná správa je pro provádění vnitrostátních strategických rámců pro Romy zásadní. Přestože všechny členské státy již zřídily správní struktury zaměřené na národní kontaktní místa pro Romy, přetrvávají značné rozdíly v institucionální kapacitě, koordinaci, zapojení zúčastněných stran a místním provádění. Tyto mechanismy je třeba posílit, aby se vnitrostátní strategie proměnily v účinná opatření. V této souvislosti upozornily zúčastněné strany na přetrvávající problémy při převádění vnitrostátních strategických rámců pro Romy v účinná místní opatření, zejména: roztříštěnou správu, omezené kapacity obcí a politickou citlivost, které ovlivňují nastavení priorit a provádění opatření zaměřených na začlenění Romů. To poukazuje na nutnost silnější podpory prostřednictvím budování kapacit a technické pomoci.

Hlavní dosažené výsledky

Všechny členské státy, které předložily zprávu, určily národní kontaktní místa pro Romy, která jsou odpovědná za koordinaci provádění jejich vnitrostátních strategických rámců pro Romy. V několika zemích byly podniknuty kroky k posílení fungování vnitrostátních strategických rámců pro Romy prostřednictvím navýšení počtu zaměstnanců, zlepšení institucionálního uspořádání nebo poskytnutí většího objemu rozpočtových prostředků[7]. V některých případech se národní kontaktní místa pro Romy přímo podílejí na mechanismech monitorování a

[6] Průzkum zahrnuje deset členských států (BG, CZ, FR, EL, HU, IE, IT, PT, RO, ES) a tři kandidátské země (AL, MK, RS).
[7] BE, BG, CZ, DE, EL, ES, FR, HU, HR, IE, IT, LT, LV, RO, SI, SK.

koordinace programů[8]. To přispívá k většímu zohledňování priorit týkajících se začlenění Romů v širších sociálních politikách a politikách soudržnosti. Například na Slovensku je národní kontaktní místo pro Romy řádným členem monitorovacího výboru programu „Slovensko 2021–2027“, což je program politiky soudržnosti spolufinancovaný Evropským sociálním fondem Plus (ESF+) a Evropským fondem pro regionální rozvoj (EFRR), a koordinuje činnost zvláštní komise pro marginalizované romské komunity. Kypr zřídil pro svůj vnitrostátní strategický rámec pro Romy monitorovací výbor, který svádí dohromady zástupce ministerstev a romské komunity s cílem posílit koordinaci a účast na tvorbě politik.

Provádění opatření k začlenění Romů závisí také na spolupráci s regionálními a místními orgány. Obce hrají významnou úlohu při provádění opatření v klíčových oblastech, jako je vzdělávání, bydlení a sociální služby. Například Řecko zavedlo rámec, na jehož základě již 85 obcí předložilo místní akční plány pro začlenění Romů, které mají zajistit soulad s celostátními prioritami.

Celkem dvacet členských států[9] pravidelně monitoruje provádění svých vnitrostátních strategických rámců pro Romy a stanovilo alespoň jeden kvantitativní nebo kvalitativní cíl. Je povzbudivé, že téměř všechny země s významnou romskou populací stanovily kvantitativní cíle a ukazatele pro nejméně pět cílů. Česko, Slovensko a Španělsko vytvořily spolehlivé monitorovací rámce, které jsou sladěny s ukazateli strategického rámce EU pro Romy, zatímco bulharský rámec je rozsahem menší, ale s těmito ukazateli je rovněž víceméně v souladu. Ve zbývajících členských státech s významnou romskou populací se monitorovací rámce nacházejí v různých fázích vývoje, přičemž v době vypracování zprávy některé ukazatele nebo cílové hodnoty stále ještě nebyly stanoveny nebo byly neúplné (viz dodatek), což má dopad i na hodnocení pokroku při plnění vnitrostátních cílů.

Tam, kde byly vnitrostátní cíle (pro různé cílové roky) jako součást strategických rámců pro Romy stanoveny, ukazují dostupné informace rozdílnou míru pokroku v jejich plnění: Bulharsko uvádí, že dosáhlo svých cílů pro rok 2030 v oblasti účasti na předškolním vzdělávání a dosažení vyššího sekundárního vzdělávání a zaznamenalo určitý pokrok v některých dalších oblastech; Slovensko je na dobré cestě k dosažení svých cílů pro rok 2030 v oblasti bydlení a účasti Romů; Španělsko splnilo některé ze svých cílů na rok 2026 týkajících se protiromského smýšlení, ale v jiných oblastech, například v oblasti vzdělávání, zaostává; Česko vykazuje v plnění svých cílů pro rok 2030 jen omezený nebo nulový pokrok. Informace poskytnuté Maďarskem, Řeckem a Rumunskem posouzení pokroku dosaženého při plnění jejich vnitrostátních cílů (pro rok 2030 v případě Maďarska a Řecka a pro rok 2027 v případě Rumunska – viz příloha) neumožňují. Z analýzy Agentury Evropské unie pro základní práva vyplývá, že od roku 2016 došlo ke zlepšení u 10 z 16 ukazatelů. Přestože cíl v oblasti zaměstnanosti se v současné době daří plnit, pokrok stále nestačí k tomu, aby bylo možné do roku 2030 dosáhnout většiny cílů a záměrů strategického rámce EU pro Romy.

Hodnocení a přetrvávající problémy

Členské státy dále posilovaly své správní struktury podporující začlenění Romů. Zajištění dostatečné institucionální kapacity a zdrojů národních kontaktních míst pro Romy je i nadále zásadní pro účinnou meziodvětvovou koordinaci. Začlenění Romů je v čím dál větší míře zohledňováno v obecných politikách, v nichž ale často chybí zvláštní záruky

[8] BG, CZ, EL, ES, FR, HR, HU, LV, IT, RO, SK.
[9] BE, BG, CY, CZ, EE, EL, ES, FI, HR, HU, IE, IT, LV, LT, NL, PL, RO, SE, SI, SK.

pro Romy a informační opatření, která by zajišťovala, že k nim Romové mají přístup a mohou z nich mít prospěch.

Významnou překážkou, která znesnadňuje proměnu vnitrostátních strategií v účinná místní opatření, zůstává nedostatečná koordinace mezi celostátními a místními orgány. V decentralizovaných systémech je provádění stále často ponecháno na volném uvážení, přičemž obce se vyhýbají provádění opatření, která vnímají jako politicky citlivá, například desegregaci, a upřednostňují opatření krátkodobá a méně konfliktní.

Pro dosažení konzistentních výsledků je zapotřebí zavést spolehlivější mechanismy správy, včetně jasnějšího vymezení povinností, účinného monitorování a větší odpovědnosti. Posílením koordinace a správní kapacity, zejména prostřednictvím cíleného budování kapacit a vhodných pobídek na úrovni obcí, je možné provádění opatření k začlenění Romů zlepšit a zvýšit účinné využívání prostředků EU. Zásadní je i nadále posílení vazeb mezi správními strukturami a prováděním programů financovaných z prostředků EU.

Ve všech členských státech je nutné vynaložit další úsilí na posílení monitorovacích rámců. V některých případech cíle a ukazatele stále ještě nebyly stanoveny nebo jsou neúplné, přičemž monitorování se opírá převážně o ukazatele výstupů, nikoli výsledků. Tyto nedostatky odrážejí obecnější omezení ohledně dostupnosti a srovnatelnosti údajů v rámci celé EU. V některých členských státech oficiální statistiky nezachycují dostatečně romskou populaci, což ztěžuje posuzování nerovností a pokroku v průběhu času. Srovnatelnější metodiky by spolu s rozčleněnými a zástupnými údaji[10], jsou-li vhodné a právně přípustné, posílily tvorbu politik založenou na důkazech a zlepšily úplnost a srovnatelnost podávaných zpráv. Pokud to velikosti vzorků umožňují, mohlo by monitorování vedle srovnání s obecnou populací zachycovat i rozdíly v rámci romské populace.

Pokyny pro další zlepšení

V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy, zejména členské státy s významnou romskou populací, v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **posílit mandát, personální zajištění a financování národních kontaktních míst pro Romy**, zajistit jejich účinné zapojení do koordinace a monitorování obecných i cílených politik, jakož i programů financovaných z prostředků EU a umožnit jim sledování pokroku v plnění strategického rámce EU pro Romy,
- **posílit monitorování vnitrostátních strategických rámců pro Romy za účelem sledování pokroku na základě jasných cílů a ukazatelů výsledků** sladěných se strategickým rámcem EU pro Romy, a to s využitím rozčleněných a zástupných údajů, je-li vhodné a právně přípustné,
- **zlepšit koordinaci všech úrovní správy**, zejména **posílením provádění na místní úrovni** prostřednictvím jasnějšího vymezení povinností, většího zapojení zúčastněných stran, navýšení správní kapacity obcí a zlepšení mechanismů odpovědnosti.

[10] K dispozici na adrese: https://commission.europa.eu/system/files/2020-10/portfolio_of_indicators_en.pdf.

II. CÍLE EU

V této části je hodnocen pokrok dosažený při plnění sedmi obecných cílů strategického rámce EU pro Romy. U každého obecného cíle jsou uvedeny příslušné hlavní (specifické) cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030, které slouží jako referenční úrovně k hodnocení dosaženého pokroku.

II.I Předcházení protiromskému smýšlení a diskriminaci a boj proti nim

Hlavní cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030:

- snížit nejméně o polovinu podíl Romů, kteří se setkali s diskriminací
- snížit nejméně o třetinu podíl obecné populace, jemuž je nepříjemné mít za sousedy Romy

Protiromské smýšlení se považuje za formu rasismu vůči Romům[11], která i nadále v celé EU podporuje jejich sociální vyloučení a diskriminaci a omezuje jejich přístup ke vzdělání, zaměstnání, zdravotní péči, bydlení a dalším základním službám. Vzhledem k tomu, že do značné míry ovlivňuje celkový pokrok v oblasti rovnosti, začlenění a účasti Romů, je boj proti protiromskému smýšlení jak samostatným cílem, tak průřezovou prioritou strategického rámce EU pro Romy.

Z výsledků průzkumu o Romech z roku 2024 vyplývá, že téměř každý třetí Rom (31 %) zažil diskriminaci na základě etnického původu. Také míra důvěry v instituce zůstává poměrně nízká: pouze zhruba polovina romských respondentů (49 %) uvádí, že důvěřuje policii ve své zemi, přičemž důvěru ve vnitrostátní právní systém vyjadřují pouze dva z pěti (40 %). Na základě výsledků průzkumu Eurobarometr z roku 2023 by pro pouhých 67 % respondentů z členských států byl příjemný každodenní kontakt s romským kolegou při práci[12]. Zúčastněné strany zdůrazňovaly, že navzdory rostoucímu uznávání v politických rámcích zůstávají snahy o řešení protiromského smýšlení roztříštěné a často krátkodobé, což poukazuje na potřebu systematičtějších a ve větší míře začleňovaných opatření.

Hlavní dosažené výsledky

Během sledovaného období podnikla řada členských států kroky k většímu uznávání existence protiromského smýšlení a ke zviditelnění tohoto tématu. Některé členské státy[13] zlepšily institucionální kapacity pro boj proti protiromskému smýšlení; Německo zřídilo nezávislé centrum pro podávání zpráv a informace o protiromském smýšlení (MIA), Španělsko začalo pracovat na návrhu státního paktu proti protiromskému smýšlení a Litva zahájila konzultace ohledně zvláštní odborné komise pro boj proti protiromskému smýšlení. V Česku a na Slovensku byly politické a institucionální rámce posíleny formálním přijetím definice anticikanismu. Povědomí veřejnosti dále zvyšovala média a osvětové kampaně, včetně lotyšského dokumentárního seriálu[14], který produkovala Lotyšská romská platforma, financovaná z prostředků EU.

[11] Protiromské smýšlení / anticikanismus (forma rasismu vůči Romům) je historicky zakotvený strukturální jev, který se projevuje na institucionální, sociální a mezilidské úrovni. Vznikl ze způsobu, jímž většinová společnost nahlíží na osoby, které považuje za „cikány“, a jak k nim přistupuje. Vychází z procesu „distancování se“ založeného na negativních i pozitivních exotizujících stereotypech.

[12] Nové údaje k ukazateli „romský soused“ budou k dispozici v rámci nadcházejícího průzkumu Eurobarometr v roce 2026.

[13] AT, BE, BG, CZ, DE, EL, ES, FR, IE, IT, LV, LT, NL, RO, SK, SE.

[14] K dispozici na adrese: https://www.youtube.com/@KulturasMinistrija/videos.

Několik členských států[15] posílilo podpůrné služby pro oběti diskriminace a trestných činů z nenávisti prostřednictvím lepších mechanismů pro podávání stížností, právní pomoci a terénních služeb. Bulharsko například poskytlo tisíce právních konzultací prostřednictvím mobilních týmů, především v odlehlých místech[16], a zavedlo mobilní aplikaci usnadňující přístup ke spravedlnosti[17].

Osvětové iniciativy a vzpomínkové akce – například Evropský den památky romských obětí holokaustu a Mezinárodní den Romů – se v mnoha členských státech setkaly s širším uznáním[18], což přispělo k většímu povědomí veřejnosti o romské historii a kultuře. Například ve Francii připomíná projekt památníku v Montreuil-Bellay pronásledování zhruba 1 850 Romů za druhé světové války a zajišťuje osvětu prostřednictvím pamětního místa a plánovaného muzea. V říjnu 2025 přijala nizozemská sněmovna reprezentantů návrh Mikal Tseggaiové, čímž formálně uznala nizozemské Romy, Sinty a Travellery za národnostní menšinu v souladu s Rámcovou úmluvou Rady Evropy o ochraně národnostních menšin.

Hodnocení a přetrvávající problémy

Navzdory čím dál tím větší pozornosti věnované protiromskému smýšlení na politické úrovni zůstává provádění a prosazování opatření zaměřených na boj proti protiromskému smýšlení a diskriminaci Romů v jednotlivých členských státech nerovnoměrné a roztříštěné, což odráží přetrvávající nedostatky

v politickém odhodlání a nedostatečné mechanismy prosazování. V důsledku toho instituce často nenesou dostatečnou odpovědnost za postupy, jako je segregované vzdělávání a nucená vystěhování.

Stále je poměrně běžné nedostatečné hlášení případů diskriminace a nenávistně motivovaných incidentů, které je způsobeno nízkou důvěrou v instituce, strachem z odvetných opatření a omezenou informovaností o mechanismech podávání stížností. Chybí tedy spolehlivé údaje, což ztěžuje navrhování a vyhodnocování účinných politických opatření. Zároveň jsou stále jako významné překážky důvěry a začlenění uváděny obavy ohledně policejních postupů – včetně etnického profilování a nepřiměřeného použití síly.

Přetrvávající mezery – na celostátní i nižší úrovni – v etnicky členěných údajích o diskriminaci romské populace a o vícečetných a prolínajících se formách diskriminace nadále spolu s nejednotnými postupy monitorování znesnadňují vyhodnocování trendů a výsledků. Orgány pro rovné zacházení mají v mnoha členských státech omezené zdroje, pravomoci či nezávislost, což snižuje jejich schopnost zajistit účinnou nápravu a vést strategické soudní spory. Členské státy byly povinny provést nové směrnice EU o orgánech pro rovné zacházení[19] ve svých vnitrostátních právních řádech do června 2026. Správné provedení a plné dodržování těchto

[15] AT, BG, CZ, DE, EL, ES, FI, HR, IE, IT, LT, LV, SK.
[16] K dispozici na adrese: https://www.justice.government.bg/home/index/1201f1c6-798b-41b6-a874-052e228ac8a1?top=1
[17] K dispozici na adrese: https://apps.apple.com/bg/app/%D0%BF%D0%BE%D0%BC%D0%BE%D0%B3%D0%BD%D0%B8-%D0%BC%D0%B8/id6471497775.
[18] AT, BE, BG, CY, CZ, DE, EE, EL, ES, FR, HR, HU, IT, LU, LV, LT, NL, PT, RO, SK.
[19] Směrnice Rady (EU) 2024/1499 ze dne 7. května 2024 a směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1500 ze dne 14. května 2024 o standardech pro orgány pro rovné zacházení. K dispozici na adrese: https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1499/oj a https://eur-lex.europa.eu/eli/dir/2024/1500/oj.

předpisů bude mít zásadní význam pro posílení nezávislosti, zdrojů a účinnosti orgánů pro rovné zacházení a pro odstranění uvedených nedostatků.

Pokyny pro další zlepšení
V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **posílit provádění a prosazování právních předpisů EU v oblasti boje proti diskriminaci a trestným činům z nenávisti** tím, že : i) zajistí přiměřené sankce; ii) zlepší přístup k mechanismům podávání stížností; iii) budou systematicky zaznamenávat případy protiromského smýšlení a iv) budou řešit nedostatečné hlášení prostřednictvím opatření, jež budují důvěru ve veřejné instituce a monitorují změny v této důvěře,
- **podporovat iniciativy zaměřené na povědomí veřejnosti, připomínání památky obětí a vzdělávání v oblasti romské historie, kultury a protiromského smýšlení**, mimo jiné prostřednictvím školních osnov, odborné přípravy učitelů, zapojení médií a vzpomínkových aktivit s cílem odstranit stereotypy a předsudky ve společnosti,
- **systematicky řešit otázku protiromského smýšlení v rámci odvětvových politik** – zejména v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, zdravotní péče a bydlení – bojem proti diskriminaci, posilováním institucionálních postupů a podporou zvyšování povědomí a odborné přípravy klíčových pracovníků.

II.II Snížení chudoby a sociálního vyloučení

Hlavní cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030:
- snížit nejméně o polovinu mezeru chudoby mezi Romy a obecnou populací
- snížit nejméně o polovinu mezeru chudoby mezi romskými a ostatními dětmi

Přetrvávající chudoba Romů zůstává v celé EU závažným problémem. Děti jsou jí postihovány neúměrně více, neboť již od raného věku čelí kumulativním znevýhodněním, která zvyšují riziko mezigeneračního vyloučení a výrazně omezují sociální mobilitu.

Výsledky průzkumu o Romech z roku 2024 potvrzují, že chudoba a finanční tíseň jsou v romských komunitách stále velmi rozšířené. Celkově je chudobou ohroženo 77 % romských dětí – zhruba čtyřikrát více než v případě obecné populace. Kromě toho 40 % z nich žije v domácnostech, které trpí silnou materiální deprivací[20]. Od roku 2016 (kdy tento podíl činil 66 %) se situace podstatně zlepšila, přesto jsou tyto hodnoty stále výrazně vyšší než u obecné populace (7 %[21]). Zúčastněné strany zdůrazňovaly vícerozměrný a mezigenerační charakter chudoby Romů a potřebu integrované politické reakce napříč odvětvími (vzdělávání, zaměstnanost, zdravotní péče, bydlení). Rovněž konstatovaly, že několik členských států sice posílilo systémy sociální ochrany a navýšilo finanční dávky nebo zlepšilo přístup k nim, avšak opatření pro Romy v oblasti chudoby a sociálního vyloučením jsou i nadále omezená; jde zejména o opatření zaměřená na překonávání bariér v přístupu k běžné podpoře, jako jsou

[20] Závažná materiální deprivace je definována jako neschopnost domácnosti uhradit alespoň čtyři z devíti základních položek nebo výdajů, včetně dostatečného vytápění, pravidelných výživných jídel a neočekávaných výdajů (Průzkum o Romech z roku 2024, s. 32).
[21] K dispozici na adrese: Eurostat 2020, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/ilc_mddd11__custom_22313195/default/table.

administrativní překážky, omezený přístup k informacím a nízká úroveň důvěry ve veřejné instituce.

Hlavní dosažené výsledky

Mnohé členské státy[22] uvedly ve své zprávě opatření zaměřená na zlepšení přístupu k sociální ochraně, zejména prostřednictvím mechanismů terénní práce, jako je program „Bridging Figures“ v belgických Flandrech, který dokázal oslovit tisíce zranitelných rodin včetně mnoha romských a poskytnout jim praktickou podporu při získávání přístupu k místním školám a veřejným službám. Díky svému pojetí přispěl k budování vzájemné důvěry mezi místními Romy a veřejnými institucemi a zároveň posílil soběstačnost místních Romů.

Omezený počet členských států[23] uvedl, že provádějí na Romy zacílená opatření k řešení chudoby a sociálního vyloučení, zatímco některé členské státy[24] řeší tyto problémy jako průřezovou záležitost v rámci jiných odvětvových cílů. Například italské projekty Accedere a Salute, spolufinancované fondem ESF+ a zaměřené na Romy jako jednu ze znevýhodněných skupin, zavedly integrovaný meziodvětvový přístup, který přispěl k významnému snížení počtu obyvatel žijících v segregovaných osadách.

Několik členských států[25] rovněž uvedlo, že se v rámci nástrojů financování EU zaměřují na chudobu dětí z romských rodin. Například Bulharsko zavedlo program spolufinancovaný z ESF+, v rámci kterého jsou poskytovány stravenky a související podpora dětem ze znevýhodněných rodin, a Chorvatsko nasadilo mobilní terénní týmy na podporu rodin v odlehlých osadách[26].

Hodnocení a přetrvávající problémy

Navzdory pokračujícím snahám je chudoba v romských komunitách stále velmi rozšířená a nadále představuje jednu z nejobtížněji odstranitelných forem socioekonomického vyloučení v EU. Určitý pokrok byl zaznamenán, zejména díky opatřením zlepšujícím přístup k sociální ochraně a sociálním službám. Stále je však omezený a nerovnoměrný a většina opatření se zaměřuje spíše na přístup k dávkám než na řešení strukturálních příčin chudoby.

Situaci zhoršila krize COVID-19, která existující rozdíly prohloubila a do určité míry zvrátila pokrok dosažený před rokem 2020, přičemž dopady této krize byly citelné po celé sledované období. Územní rozdíly a nerovnoměrné rozložení služeb dále ztěžují začlenění, zejména v odlehlých oblastech. Správní orgány by se měly proaktivně zabývat „neviditelnými překážkami“, jako je digitální vyloučení a chybějící doklady totožnosti či listy vlastnictví, které brání v přístupu k sociální ochraně nejvíce marginalizovaným domácnostem a Romům bez domova.

Chudobu a sociální vyloučení Romů podporují vzájemně se prolínající a hluboce zakořeněná znevýhodnění, která přetrvávají po celé generace. Řešení těchto problémů vyžaduje integrovanou politickou reakci, spojující sociální ochranu s opatřeními v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a zdraví.

---

[22] AT, BE, BG, FI, FR, DE, EL, HU, IT, NL, RO, SK, ES.
[23] FI, HR, ES, PL, RO, SK.
[24] AT, CZ, IT, RO, SK.
[25] BG, HR, ES, IT, SI, LU.
[26] K dispozici na adrese: https://www.centar-medjimurje.hr/.

Pokyny pro další zlepšení
V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **sladit opatření na začlenění Romů s obecnými politikami v oblasti boje proti chudobě a v oblasti dětských práv,** mimo jiné prostřednictvím zvláštních záruk pro Romy a ukazatelů, které zajistí rovný přístup pro romské rodiny a děti,
- **zlepšit přístup k sociální ochraně a veřejným službám**, mimo jiné zjednodušením správních postupů a odstraňováním „neviditelných překážek“, jako je digitální vyloučení, chybějící doklady totožnosti nebo listy vlastnictví a omezené pokrytí nejvíce marginalizovaných Romů,
- **vypracovat integrovaná a dlouhodobá řešení chudoby a sociálního vyloučení Romů,** spojující sociální ochranu s opatřeními v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti, bydlení a zdravotní péče s cílem odstranit strukturální a mezigenerační znevýhodnění.

Zásady pro účinné politiky boje proti chudobě, zveřejněné současně se Strategií pro boj proti chudobě, mají sloužit jako vodítko pro účinné strategie boje proti chudobě na celostátní, regionální i místní úrovni. Zahrnují níže uvedené body, které jsou v souvislosti s touto zprávou obzvláště důležité:

- **finanční zdroje jsou sladěny s politickými cíli na základě využívání finančních prostředků EU,** včetně finančních prostředků spojených s prováděním plánů národního a regionálního partnerství, k podpoře a doplnění úsilí celostátních, regionálních a místních orgánů v oblasti **boje proti chudobě a sociálnímu vyloučení**,
- jsou vypracována **cílená opatření** na podporu **skupin, které jsou více ohroženy chudobou nebo sociálním vyloučením**, včetně Romů,
- jsou zavedeny **cílené programy** zaměřené na zlepšení úrovně a **kvality vzdělávacích příležitostí** pro žáky a studenty z nízkopříjmových domácností (dodatečné finanční prostředky pro školy, profesní rozvoj učitelů, odborné vedení, stipendia a finanční podpora, přístup k zařízením a materiálům, opatření proti segregaci, včetně opatření týkajících se Romů atd.),
- **systematické mapování segregovaných romských osad** se souhlasem místních společenství a posuzování s cílem určit míru ohrožení chudobou, závažnou materiální deprivací a mezerami v přístupu k základním službám, při současném zajištění jejich začlenění do procesů územního plánování.

II.III Podpora účasti prostřednictvím posílení postavení, spolupráce a důvěry

Hlavní cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030:

- budovat kapacity nevládních organizací a zapojit alespoň 90 z nich do koordinovaného monitorování ze strany romské občanské společnosti v rámci celé EU
- zajistit účast romských nevládních organizací jako řádných členů monitorovacích výborů u všech programů zaměřených na potřeby romských komunit
- zdvojnásobit podíl Romů, kteří ohlásí diskriminaci, pokud k ní dojde

- v členských státech s významnou romskou populací podporovat účast Romů na politickém životě na místní, regionální a celostátní úrovni a na úrovni EU

Smysluplná účast Romů je nezbytná k odstranění dlouhodobých nerovností, posílení demokratické správy věcí veřejných a budování důvěry ve veřejné instituce. Povědomí o institucionálních podpůrných strukturách se zvýšilo a 46 % romských respondentů již někdy slyšelo o alespoň jednom orgánu pro rovné zacházení nebo podobné instituci, oproti pouhým 29 % v roce 2016. Zúčastněné strany zdůrazňovaly, že navzdory rozšíření formálních participačních struktur účast Romů často zůstává omezená nebo pouze symbolická. Smysluplnou účast nadále omezuje nestabilní financování a v některých případech i omezování občanského prostoru.

Hlavní dosažené výsledky

Členské státy uvedly postupný pokrok v oblasti politické účasti Romů jak na místní, tak na celostátní úrovni. Zástupci Romů se stále častěji objevují v místních zastupitelstvech[27], ve funkci starostů[28] a v národních parlamentech[29]. Navzdory tomuto pozitivnímu vývoji zůstává účast Romů na politickém rozhodování celkově omezená a ve většině členských států jsou romští zástupci stále výrazně nedostatečně zastoupeni ve volených a vyšších veřejných funkcích.

Několik členských států[30] uvedlo, že zřídily nebo posílily poradní orgány spojené s prováděním vnitrostátních strategických rámců pro Romy nebo souvisejících politických procesů, do nichž je zapojena romská občanská společnost. Například rakouská Platforma pro dialog s Romy, financovaná z prostředků EU, si vybudovala pevnou pozici jako stabilní nástroj usnadňující dialog mezi romskou občanskou společností a veřejnou správou. Německý Participativní datový dialog, vedený Spolkovou antidiskriminační agenturou, propojuje orgány veřejné správy a občanskou společnost s cílem vypracovat komunitou schválené metody sběru údajů o diskriminaci.

Na místní úrovni několik členských států[31] zmínilo zapojení Romů do iniciativ vycházejících zdola. Klíčovým příkladem je slovenský projekt Rozvojové týmy, zaměřený na participativní místní plánování a financovaný z prostředků EU, v jehož rámci bylo uspořádáno více než 120 komunitních fór na podporu místního plánování, zatímco Estonsko se zaměřilo na posílení místního dialogu otevřením Centra pro romskou mládež ve Valze a Romského kulturního centra v Tallinnu.

Hodnocení a přetrvávající problémy

Přestože zřizování poradních orgánů svědčí o rostoucím institucionálním uznávání účasti Romů, jejich zapojení se často omezuje na formální konzultace s omezeným vlivem na určování agendy a výsledky politik. Klíčovou výzvou je stále zajištění hmatatelného dopadu participačních mechanismů na politiky a výsledky.

[27] AT, BG, CZ, IT, ES.
[28] BG, EL, SK.
[29] RO, SK, IE, HR a nejnověji také HU.
[30] AT, BE, BG, CZ, EL, ES, FR, IT, IE, LV, NL, SK.
[31] BE, BG, CZ, FR, EL, HU, IT, RO, SK.

V celé EU se postupně rozvíjí participativní monitorování základních práv a několik členských států zřídilo zvláštní orgány pro dohled nad prováděním právních předpisů zaměřených na potírání trestných činů z nenávisti a boj proti diskriminaci[32]. Postupy však zůstávají nejednotné a správní, právní a finanční překážky stále omezují provozní kapacitu mnoha romských a proromských organizací a jejich schopnost prosazování zájmů, zejména na místní úrovni. To má dopad na schopnost těchto organizací zapojit se do monitorování, podporovat komunity a účastnit se politického dění. Účasti a zapojení stále brání nízká míra důvěry v instituce, zkušenosti s diskriminací a v některých případech i omezování občanského prostoru.

Pokyny pro další zlepšení

V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **posílit institucionální rámce pro účast Romů a podporovat jejich politické zastoupení**, aby bylo zajištěno smysluplné a různorodé zastoupení zástupců Romů a romských a proromských organizací a jejich vliv na určování agendy, tvorbu politik a provádění a monitorování na celostátní, regionální a místní úrovni,
- **posílit participativní monitorování a odpovědnost** systematickým zapojováním Romů a proromské občanské společnosti do sběru údajů, dohledu nad opatřeními v oblasti boje proti diskriminaci a začleňování Romů a jejich monitorování, mimo jiné jako řádných členů příslušných monitorovacích výborů,
- **poskytovat romským a proromským organizacím udržitelnou podporu prostřednictvím** zjednodušených správních postupů, víceletého financování a budování kapacit a současně chránit občanský prostor, odstraňovat diskriminaci a posilovat důvěru ve veřejné instituce.

II.IV Zlepšení účinného rovného přístupu ke kvalitnímu inkluzivnímu běžnému vzdělávání

Hlavní cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030:

- snížit nejméně o polovinu rozdíl v účasti na předškolním vzdělávání a péči
- snížit nejméně o polovinu podíl romských dětí navštěvujících segregované základní školy
- snížit nejméně o třetinu rozdíl v míře dokončení vyššího sekundárního vzdělávání

Vzdělání je klíčovým předpokladem pro rovné příležitosti, sociální mobilitu a aktivní účast na životě společnosti a právo na kvalitní a inkluzivní vzdělávání je zakotveno v první zásadě evropského pilíře sociálních práv. Pro mnoho Romů však rovný přístup ke kvalitnímu a inkluzivnímu běžnému vzdělávání zůstává nedosažitelný, přestože má zásadní význam pro překonání vyloučení a možnost jejich plné účasti na společenském a hospodářském životě.

Z výsledků průzkumu o Romech z roku 2024 vyplývá, že se v této oblasti dosáhlo určitého pokroku, rozdíly však přetrvávají. Účast na předškolním vzdělávání a péči[33] vzrostla ze 42 % v roce 2016 na 53 % v roce 2024, stále však zůstává hluboko pod průměrem EU, který činí 95 %[34]. Pouze zhruba třetina mladých Romů dokončí vyšší sekundární vzdělání, zatímco u obecné populace jsou to více než čtyři pětiny. Přetrvává také segregace – téměř polovina romských

[32] AT, IE, DE, HU, HR.
[33] Děti ve věku od 3 let do věku zahájení povinné školní docházky na základní škole.
[34] K dispozici na adrese: Eurostat 2023, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/educ_uoe_enra21/default/table?lang=en.

dětí navštěvuje školy, kde většina nebo všichni jejich spolužáci jsou Romové. Zúčastněné strany zaznamenaly určitý pokrok, zejména v oblasti předškolního vzdělávání a péče a ve snaze o omezení předčasného ukončování školní docházky. Zároveň zdůraznily, že pro trvalý pokrok v oblasti inkluzivního vzdělávání je zapotřebí posílit opatření k odstranění segregace, zajistit dlouhodobé financování a zlepšit monitorování.

Hlavní dosažené výsledky

V průběhu sledovaného období podnikly téměř všechny členské státy, které předložily zprávu[35], kroky ke zvýšení inkluzivnosti vzdělávacího systému a zlepšení přístupu romských dětí ke kvalitnímu vzdělávání. Účast na předškolním vzdělávání a péči se výrazně zvýšila, zejména v Bulharsku, Maďarsku, Slovinsku a na Slovensku, kde orgány veřejné správy rozšířily dostupnou nebo povinnou předškolní docházku a posílily spolupráci s romskými rodiči. Větší podpory se dostalo také romským studentům středních a vysokých škol a několik zemí zlepšilo přístup ke stipendiím, odbornému vedení (mentoringu) a opatřením pozitivní diskriminace[36]. Patřilo k nim například Rumunsko, kde sociální stipendia obdrželo více než 72 000 romských studentů. V Maďarsku síť 180 středisek „Tanoda“ podporuje především romské žáky ze znevýhodněného prostředí prostřednictvím mimoškolních aktivit, jejichž cílem je předcházet předčasnému ukončení školní docházky.

V některých členských státech[37] byly rozšířeny a začleněny do vnitrostátních vzdělávacích systémů pilotní projekty financované z prostředků EU, zejména v rámci fondu ESF+ a Nástroje pro oživení a odolnost. Bulharsko například úspěšně převedlo více než 1 300 mediátorů v oblasti vzdělávání z podpory na základě projektu na stálá pracovní místa financovaná státem. Některé členské státy[38] přijaly také opatření k přímočařejšímu řešení problému segregace, mezi něž patřila podpora v oblasti dopravy, přizpůsobení postupů zápisu žáků a přijetí dalších pedagogických pracovníků. Slovensko zavedlo právně závazné normy zakazující segregaci ve vzdělávání, které byly podpořeny metodickou příručkou pro školy[39].

Hodnocení a přetrvávající problémy

V návaznosti na nejnovější pokrok je zapotřebí vynaložit další úsilí na odstranění přetrvávajících rozdílů ve výsledcích vzdělávání mezi Romy a obecnou populací. Jako klíčové se i nadále jeví zejména zvýšení účasti na předškolním vzdělávání a péči a zlepšení míry dokončení vyššího sekundárního vzdělávání. Prosazování systémových přístupů k desegregaci[40] na všech úrovních vzdělávání má zásadní význam pro zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a pro nalezení východiska z bludného kruhu znevýhodnění. Zároveň je možné dále zlepšit výsledky romských studentů zajištěním komplexní podpory ze strany inkluzivního běžného prostředí, včetně podpory sociální, emocionální, psychologické a jazykové.

Mnohá opatření v oblasti inkluzivního vzdělávání jsou stále závislá na krátkodobém projektovém financování, přičemž monitorování výsledků v oblasti desegragace zůstává nerovnoměrné, což omezuje jejich udržitelnost a účinnost. Stávající iniciativy – jako jsou

[35] AT, BE, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, EL, ES, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, NL, PL, PT, RO, SE, SI, SK.
[36] HR, HU, PL, PT, RO.
[37] BG, CZ, SK.
[38] BG, CZ, HR, HU, RO, SK.
[39] K dispozici na adrese: https://www.minedu.sk/standardy-dodrziavania-zakazu-segregacie/.
[40] Systémové přístupy k desegregaci zahrnují koordinovaná strukturální a politická opatření zaměřená na odstranění segregace a zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu inkluzivnímu vzdělávání pro všechny účastníky vzdělávání, včetně romských dětí.

mediátoři, doučování a pilotní programy – představují pevný základ, který je možné dále rozšířit a začlenit do udržitelných systémových přístupů.

Pokyny pro další zlepšení
V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **posílit systémovou desegregaci na všech úrovních vzdělávání** prostřednictvím předcházení segregaci a jejího odstraňování a účinného prosazování antidiskriminačních právních předpisů a současně zajistit odpovídající vzdělávací, psychologickou a jazykovou podporu, jakož i lepší koordinaci mezi vzdělávacími, sociálními a rodinnými službami a monitorovat pokrok v zajištění kvalitního inkluzivního běžného vzdělávání, zejména v členských státech s významnou romskou populací,
- **přejít od krátkodobého projektového financování k udržitelným, pružným a snadno přizpůsobitelným finančním rámcům pro inkluzivní vzdělávání**, které školám a obcím umožní účinně přidělovat zdroje podle potřeb, udržet podpůrný personál a zachovat dlouhodobá inkluzivní opatření,
- **zlepšit přístup k předškolnímu vzdělávání a péči a podpořit přechod romských žáků do vyššího stupně středního vzdělávání a úspěšné dokončení jeho studia**, a to prostřednictvím cenově dostupných a přístupných služeb, cílených osvětových aktivit a zapojení rodičů, odborného vedení (mentoringu) a opatření zaměřených na prevenci předčasného ukončování školní docházky.

II.V Zlepšení účinného rovného přístupu ke kvalitnímu a udržitelnému zaměstnání

Hlavní cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030:
- snížit nejméně o polovinu rozdíl v zaměstnanosti mezi Romy a obecnou populací
- snížit nejméně o polovinu rozdíl v zaměstnanosti mužů a žen v rámci romské komunity
- snížit nejméně o polovinu rozdíl v podílu mladých Romů, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (romští NEET)

Začlenění na trh práce je klíčovým faktorem snižování chudoby, sociální soudržnosti a aktivní účasti na životě společnosti. Vzhledem k demografickým změnám a rostoucímu nedostatku pracovních sil a dovedností, jimž EU nyní čelí, nabývá na významu plné využívání dostupného lidského potenciálu. Jako jedna z nejmladších skupin obyvatelstva v Evropě představují Romové v některých členských státech čím dál větší podíl budoucích nových účastníků trhu práce. Přesto mnozí z nich stále čelí diskriminaci, omezenému přístupu ke vzdělávání a odborné přípravě a nejistému zaměstnání. Zlepšení v oblasti rovného postavení a začlenění Romů by proto přispělo k sociální soudržnosti a hospodářskému růstu.

Podle průzkumu o Romech z roku 2024 má 54 % Romů placené zaměstnání, zatímco v roce 2016 to bylo pouhých 43 %; přesto je to stále mnohem méně, než činí míra zaměstnanosti obecné populace (75 %[41]). Podíl mladých Romů, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (NEET), rovněž poklesl z 62 % v roce 2016 na 47 % v roce

[41] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/lfsi_emp_a__custom_22319809/default/table.

2024, nicméně stále výrazně převyšuje míru u celkové populace (9 %[42]). Nerovnosti v oblasti zaměstnanosti jsou obzvláště výrazné u žen: pouze 38 % romských žen má placené zaměstnání, zatímco u romských mužů je to 69 %, což poukazuje na přetrvávající rozdíly mezi muži a ženami. Průzkum nicméně naznačuje, že téměř všechny cíle strategického rámce EU pro Romy v oblasti zaměstnanosti jsou do roku 2030 dosažitelné, přičemž k výraznému zlepšení došlo v Bulharsku, Maďarsku, Itálii a Španělsku. Zúčastněné strany upozornily na přetrvávající překážky začlenění na trh práce, mezi něž patří diskriminace, genderová nerovnost a roztříštěné systémy podpory. Jako účinná opatření vyzdvihly například odborné vedení (mentoring) a mediaci, vzdělávání druhé šance a cílenou podporu romských žen a poukázaly na potenciál romského podnikání při podpoře místního socioekonomického rozvoje.

Hlavní dosažené výsledky

Většina členských států, které předložily zprávu[43], zavedla opatření ke zlepšení přístupu Romů ke kvalitnímu a udržitelnému zaměstnání, včetně odborné praxe, učňovské přípravy a programů chráněného zaměstnání. Významným trendem v Itálii a Španělsku je důraz na digitální začlenění a dovednosti zaměřené na budoucnost, jehož cílem je zlepšit přístup Romů do odvětví služeb a digitálního odvětví[44].

Objevují se rovněž místní a regionální iniciativy zaměřené na Romy, kteří nejsou zaměstnáni ani se neúčastní vzdělávání nebo odborné přípravy (romští NEET)[45], a na romské ženy[46]. Finsko například zřídilo zvláštní databázi zaměstnavatelů pro nábor romských stážistů a praktikantů v různých odvětvích[47], zatímco Švédsko vytvořilo informační nástroje v romských jazycích pro oslovení mladých uchazečů o práci. Cestu k začlenění na trh práce nabízí i sociální ekonomika[48]. Na Slovensku je v současné době v sociálních podnicích zaměstnáno přes 10 100 Romů, Řecko zřídilo čtrnáct romských sociálních družstevních podniků a Česko předložilo návrh zákona o integračním sociálním podnikání.

Kromě zavedených úloh mediátorů v různých odvětvích[49] zastávají Romové stále častěji i vyšší správní pozice. Irské ministerstvo spravedlnosti zahájilo pilotní program odborné praxe ve veřejné službě pro Travellery a Romy. Několik členských států[50] uvedlo, že kombinují podporu zaměstnanosti s opatřeními zaměřenými na sociální začlenění, například s odborným vedením (mentoringem), často s využitím financování z fondu ESF+. Dobrým příkladem je belgický projekt Rom Werkt, který s využitím prostředků z fondu ESF+ nabízí kulturně citlivou podporu v oblasti zaměstnanosti a účasti, která je přizpůsobena potřebám Romů.

Hodnocení a přetrvávající problémy

Přestože od roku 2016 dochází k postupnému zlepšování, účast Romů na trhu práce stále výrazně zaostává za účastí obecné populace. Významným strukturálním problémem je stále přechod od neformálního zaměstnání nebo málo kvalifikované práce ke stabilnějším a kvalitnějším pracovním místům, jemuž často brání nedostatek dovedností a profesní segmentace. V zájmu odstranění rozdílů a přerušení mezigeneračního cyklu chudoby by

[42] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/edat_lfse_20/default/table.
[43] AT, BE, BG, HR, CY, CZ, DK, EE, FI, FR, HU, IE, IT, LV, LT, PL, RO, SK, EL, ES, SE.
[44] Program Accedere|Invitalia je realizován v IT, zatímco program Acceder je realizován v ES, Gabinete de Comunicación.
[45] BG, EE, HR, LV, RO, SK.
[46] HU, IE, LT, PT, FI, SE, AT, CZ, ES, SI.
[47] K dispozici na adrese: https://romako.diak.fi/romako-askeleet-huomiseen/.
[48] CZ, EL, SK, HU, IE.
[49] BG, ES, FR, HR, PL, PT, RO, SK.
[50] AT, BE, EL, ES, FR, IT, SK.

členské státy měly upřednostňovat vzdělávání dospělých a celoživotní učení a měly by poskytovat možnosti druhé šance a podporu v oblasti gramotnosti, které umožní přechod ke stabilnímu a kvalitnímu zaměstnání těm, kdo předčasně ukončili školní docházku, a dospělým.

Mnohé členské státy stále spoléhají především na obecná opatření v oblasti zaměstnanosti, která však často nezahrnují terénní práci a záruky zaměřené na Romy. Cílená terénní práce, zaměřená zejména na romské NEET a ženy, zůstává omezená, což účinnost podpory zaměstnanosti snižuje.

Rozšiřování sociální ekonomiky sice přináší nové příležitosti k začlenění na trh práce, ale její úloha zůstává omezená co do rozsahu a tato ekonomika stále nenabízí komplexní cestu k udržitelnému zaměstnání pro většinu romských uchazečů. Hlavními překážkami jsou i nadále přetrvávající diskriminace na trhu práce a rozdíly v zaměstnanosti mužů a žen, přičemž řada iniciativ je stále krátkodobých, což jejich udržitelnost a přechod ke stabilnímu zaměstnání omezuje.

Pokyny pro další zlepšení
V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **posílit cílenou podporu zaměstnávání Romů**, zejména mladých lidí a žen, prostřednictvím terénní práce, poradenství a aktivace ve spolupráci se zaměstnavateli, veřejnými službami zaměstnanosti a sociálními partnery, ve vhodných případech i prostřednictvím iniciativ v oblasti sociální ekonomiky,
- **spojit cílenou podporu zaměstnávání Romů** s přístupnými cestami k odborné přípravě, vzdělávání dospělých a celoživotnímu učení nebo vzdělávání druhé šance a zároveň zajistit, aby obecná opatření v oblasti zaměstnanosti účinně pokrývala i Romy a zlepšovala jejich přístup ke kvalitnímu a udržitelnému zaměstnání,
- **posílit opatření proti diskriminaci a protiromskému smýšlení na trhu práce,** mimo jiné osvětou a důslednějším prosazováním právních předpisů o rovném zacházení ve spolupráci s orgány pro rovné zacházení a romskou občanskou společností.

II.VI Zlepšení zdravotního stavu Romů a jejich účinného rovného přístupu ke kvalitní zdravotní péči a sociálním službám

Hlavní cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030:
- snížit nejméně o polovinu rozdíl v očekávané délce života mezi Romy a obecnou populací

Přístup ke zdravotní péči je základním právem a základním kamenem sociálního začlenění. Mnohé romské komunity však stále žijí v podmínkách, které mají nepříznivý dopad na jejich zdraví, včetně nevyhovujících bytových a hygienických podmínek, vystavení rizikům vyplývajícím ze životního prostředí a omezeného přístupu k základním službám. Přístup k zdravotní péči dále omezují překážky, jako je chybějící zdravotní pojištění, administrativní překážky, vzdálenost od zdravotnických zařízení a diskriminace ve zdravotnickém prostředí, což má důsledky pro jednotlivce i společnost.

Výsledky průzkumu o Romech z roku 2024 potvrzují, že nerovnosti v oblasti zdraví jsou stále značné. Romští muži se dožívají v průměru o 8 let méně a romské ženy o 7,4 roku méně než

obecná populace. Tyto rozdíly odrážejí přetrvávající nerovnosti v přístupu ke zdravotnictví a zdravotní péči a širší socioekonomická znevýhodnění. Zúčastněné strany uvedly, že zdravotní stav Romů výrazně ovlivňují sociální determinanty, jako je bydlení, zaměstnanost, chudoba a diskriminace, a vyzvaly k přijetí komplexních opatření, která by spojovala zdravotní péči se sociální podporou a komunitní terénní prací. Bylo zjištěno, že obzvláště vysokým zdravotním rizikům čelí romské ženy, zejména pokud jde o přístup ke zdravotní péči v oblasti mateřství a reprodukčního zdraví, což poukazuje na potřebu cílených a kulturně citlivých služeb.

Hlavní dosažené výsledky

Významný počet členských států[51] zavedl opatření na zlepšení zdravotního stavu Romů a jejich přístupu ke zdravotní péči a sociálním službám. Několik členských států[52] dále institucionalizovalo úlohu mezikulturních mediátorů, jejichž zavedené sítě mají Romům pomoci s orientací ve zdravotnických systémech, zlepšit komunikaci s poskytovateli zdravotní péče a podpořit dodržování léčebného režimu. Rumunsko například využívá stálou síť zdravotnických mediátorů a komunitních zdravotních sester, zatímco Portugalsko pořádá školení pro zdravotnické pracovníky, které se zaměřuje na strukturální nerovnosti a překážky přispívající k nižší střední délce života Romů.

Řecko a Bulharsko rozšířily přístup k základním zdravotnickým službám pro nepojištěné Romy, včetně zaručeného screeningu novorozenců bez ohledu na to, zda mají zdravotní pojištění. Jiné země[53] investovaly do budování znalostí o zdraví Romů, mimo jiné prostřednictvím specializovaných průzkumů, cíleného sběru údajů s náležitými zárukami a vylepšených monitorovacích nástrojů. V Česku byla prodloužena lhůta pro podávání žádostí v rámci programu odškodňování nezákonně sterilizovaných romských žen, aby se mohly přihlásit další oběti.

Hodnocení a přetrvávající problémy

Klíčovým problémem zůstává účinný a spravedlivý přístup ke zdravotní péči a sociálním službám, zejména v případě Romů žijících v marginalizovaných, venkovských či odlehlých oblastech a Romů bez stálého správního postavení. Zdravotní péče je poskytována především prostřednictvím běžných systémů. Přestože opatření, jako je využití mediátorů, zlepšila terénní práci, jejich dopad často zůstává místně omezený a závislý na krátkodobém financování. Romům bez zdravotního pojištění – včetně některých mobilních občanů EU a státních příslušníků třetích zemí bez platných dokladů – stále v některých členských státech hrozí vyloučení.

Diskriminace a protiromské smýšlení ve zdravotnickém prostředí i nadále podkopávají důvěru a odrazují od včasného vyhledávání lékařské pomoci, zatímco omezené monitorování zdravotního stavu Romů omezuje tvorbu politik založených na důkazech. Bez integrovaného přístupu zaměřeného na širší sociální determinanty zdraví a koordinovaných opatření napříč různými oblastmi politiky je nepravděpodobné, že pouhé zlepšení přístupu ke zdravotní péči povede k významnému snížení nerovností. Zajištěna by měla být rovněž lepší podpora duševního zdraví a emocionální podpora pro zvládání dlouhodobého stresu a traumatu, jež jsou způsobovány přetrvávající diskriminací a sociálním vyloučením.

Pokyny pro další zlepšení

[51] BE, BG, CZ, FI, FR, DE, EL, HU, IT, NL, RO, SK, ES.
[52] BE, BG, ES, LV, LT, PL, RO, SK.
[53] SK, SI, FR, ES, IE.

V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **zajistit rovný a účinný přístup ke kvalitní zdravotní péči** snižováním administrativních, finančních a dalších překážek, které mají dopad na romské komunity, včetně překážek spojených s pojištěním, doklady, chudobou nebo pobytovým statusem, a zároveň posílit preventivní zdravotní péči, zdravotní péči v mateřství a péči v oblasti reprodukčního a duševního zdraví,
- **institucionalizovat a udržitelně financovat úlohu romských zdravotnických mediátorů a komunitních terénních služeb**, zejména v marginalizovaných a odlehlých oblastech, a současně podporovat kulturně citlivou zdravotní péči, zdravotní gramotnost a spolupráci mezi zdravotnickými a sociálními službami a romskými komunitami,
- **řešit sociální determinanty zdraví** prostřednictvím integrovaných politik propojujících zdravotní péči s bydlením, hygienickými podmínkami, vzděláváním, zaměstnaností a snižováním chudoby, to vše za podpory důkladnějšího monitorování, účasti Romů a udržitelného financování, zejména v členských státech s významnou romskou populací.

II.VII Zlepšení účinného rovného přístupu ke vhodnému, desegregovanému bydlení a základním službám

Hlavní cíle strategického rámce EU pro Romy do roku 2030:

- snížit nejméně o třetinu rozdíl v deprivaci v oblasti bydlení
- zajistit, aby alespoň 95 % Romů mělo přístup k vodě z vodovodu
- snížit nejméně o polovinu rozdíl v přeplněnosti

Vhodné a desegregované bydlení má zásadní význam pro lidskou důstojnost, zdraví a přístup k základním službám a právům. Má přímý dopad na výsledky v oblasti vzdělávání, zdravotní stav a životní pohodu a podporuje rovněž rodinnou péči, čímž předchází zbytečnému odloučení. Mnohé romské domácností v celé EU však stále čelí nevyhovujícím bytovým podmínkám a rezidenční segregaci.

Z průzkumu o Romech z roku 2024 vyplývá, že 47 % Romů žije ve vlhkých nebo temných domovech nebo v bytech bez náležitého hygienického vybavení (tj. v podmínkách deprivace v oblasti bydlení). Přestože ve srovnání s rokem 2016 (kdy tento podíl činil 61 %) se jedná o zlepšení, tato hodnota stále výrazně převyšuje průměr EU (18 %[54]). Přetrvává také přeplněnost – 83 % Romů žije v domácnostech, jejichž obytný prostor je nedostačující. V průběhu konzultací zúčastněné strany konstatovaly, že politika v oblasti bydlení se stále zaměřuje především na zlepšování životních podmínek v segregovaných prostředích, a zdůraznily, že politiky v oblasti běžného bydlení je třeba doplnit cílenými opatřeními zaměřenými na marginalizované romské komunity a důkladnějším monitorováním výsledků desegregace.

Hlavní dosažené výsledky

[54] K dispozici na adrese: Eurostat 2023, https://ec.europa.eu/eurostat/databrowser/view/tessi291/default/table?lang=en.

Přibližně polovina členských států uvedla, že přijala opatření na zlepšení přístupu Romů ke vhodnému a desegregovanému bydlení a k základním službám, v nichž využila kombinaci cílených zásahů[55] a běžných systémů doplněných o záruky pro Romy[56]. Pokrok je patrný v oblasti transformace bydlení. V Itálii se výrazně snížil počet lidí žijících v segregovaných osadách, zatímco Francie využívá digitální platformu Resorption-Bidonvilles k přesídlení rodin z provizorních slumů do trvalých domovů. Ve Slovinsku místní orgány veřejné správy začleňují segregované osady do obecních územních plánů, zatímco Rumunsko využilo Nástroj pro technickou podporu k posílení celostátní a místní kapacity pro integrované zásahy v neformálních osadách.

Tyto snahy byly dále podpořeny vývojem v legislativní oblasti, včetně přijetí zákona o dostupném bydlení v Lucembursku a zákona o podpoře bydlení v Česku. Český model kombinuje místní podporu bydlení, opatření proti diskriminaci a programy „Bydlení na prvním místě“, jejichž cílem je pomoci romským rodinám přestěhovat se do stabilních, integrovaných domovů, a současně zakazuje investice do sociálního bydlení v segregovaných oblastech. Zároveň se některé země zaměřily na zlepšení infrastruktury ve stávajících osadách. Řecko a Chorvatsko investovaly do veřejných služeb, jako je vodovod, elektřina a kanalizace, zatímco v Polsku pomohly zlepšit bytovou situaci romských rodin projekty zaměřené na renovaci bydlení a nákup nemovitostí na sekundárním trhu[57].

Hodnocení a přetrvávající problémy

Rezidenční segregace zůstává v některých členských státech klíčovým strukturálním problémem, který omezuje přístup romských rodin k odpovídajícímu bydlení a prohlubuje jejich vyloučení v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti a zdravotní péče. Závažným problémem jsou stále nucená vystěhování, zejména pokud k nim dochází bez dostatečných záruk nebo přístupu k odpovídajícímu ubytování.

Pokrok omezuje napjatá situace na trzích s bydlením, což poukazuje na potřebu přijetí důraznějších opatření k rozšíření přístupu k cenově dostupnému a nesegregovanému bydlení. Rostoucí náklady na bydlení, zejména v městských oblastech, omezená nabídka sociálního bydlení a přísné administrativní požadavky, jakož i chybějící doklady totožnosti nebo byrokratické překážky při zápisu bydliště omezují přístup ke stabilnímu řešení bydlení mnoha romským domácnostem. Diskriminace v přístupu k bydlení, a to i na trhu se soukromým nájemním bydlením, dále omezuje možnosti rodin zajistit si vhodné a nesegregované bydlení.

Přestože několik členských států uvedlo, že přijaly opatření zaměřená na zlepšení infrastruktury v osadách, rozšíření přístupu k sociálnímu bydlení a podporu stěhování do běžného bydlení, jejich dopad je stále nerovnoměrný. Mnohé iniciativy jsou stále omezené co do rozsahu nebo jsou realizovány pouze na základě projektů a monitorování výsledků desegregace je i nadále nedostatečné. Zejména pak platí, že pokračující zaměření na zlepšování podmínek v segregovaných osadách nemusí vést k udržitelné desegregaci.

Pokyny pro další zlepšení

V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

[55] BE, BG, CZ, ES, IT, LT, RO, SK.
[56] DE, FI, FR, IE, SI.
[57] K dispozici na adrese: https://www.gov.pl/web/mniejszosci-narodowe-i-etniczne/programy-integracji-spolecznosci-romskiej.

- v souladu se závěry Rady o opatřeních k zajištění rovného přístupu Romů k adekvátnímu a desegregovanému bydlení a k řešení problematiky segregovaných osad **řešit územní a rezidenční segregaci** podporou integrovaných, dlouhodobých a udržitelných cest ze segregovaných osad k odpovídajícímu bydlení v běžných komunitách, zajištěním přístupu k základním službám a infrastruktuře a systematickým monitorováním výsledků desegregace, zejména v členských státech s významnou romskou populací,
- v souladu se závěry Rady o přístupu ke službám pro osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením, včetně Romů **rozšířit přístup k cenově dostupnému, vhodnému a nesegregovanému bydlení prostřednictvím zvýšené nabídky sociálního bydlení**, cílené podpory pro osoby ohrožené chudobou nebo sociálním vyloučením, zjednodušených správních požadavků a důraznějších opatření proti diskriminaci na trhu se soukromým nájemním bydlením,
- využívat Soubor operativních nástrojů pro využívání fondů EU na investice do sociálního bydlení a souvisejících služeb, zveřejněný Komisí, k podpoře desegregovaných a inkluzivních čtvrtí a řešení potřeb marginalizovaných komunit,
- **předcházet nuceným vystěhováním a nejistotě bydlení** prostřednictvím jistoty nájmu, mechanismů včasného varování a ochranných mechanismů, přístupu ke vhodnému náhradnímu ubytování a zajištění stálého přístupu ke vzdělávání, zaměstnání a zdravotní péči.

III. ROMOVÉ V REGIONU ZEMÍ PROCESU ROZŠÍŘENÍ[58]

Situace Romů v partnerských zemích zapojených do procesu rozšíření[59] byla posouzena na základě specializovaných průzkumů o Romech, které byly provedeny Rozvojovým programem OSN a Světovou bankou a financovány Komisí. Průzkum zaměřený na země východního sousedství (Ukrajina, Moldavsko a Gruzie) byl dokončen na jaře roku 2026, zatímco nový průzkum zaměřený na země západního Balkánu stále ještě probíhá.

Ve většině kandidátských a potenciálních kandidátských zemí zůstávají Romové nejvíce znevýhodněnou skupinou v důsledku stereotypů, předsudků, diskriminace a protiromského smýšlení, jež vedou k jejich sociálnímu vyloučení. Diskriminace v zaměstnání je stále velmi rozšířená a nezaměstnanost je vysoká. Také romské ženy čelí vícečetným formám diskriminace a jsou více ohroženy genderově podmíněným a domácím násilím, zatímco romské děti mohou být vystaveny pracovnímu vykořisťování nebo nuceným sňatkům v raném věku. Přestože počet dětí zapsaných k povinné školní docházce se zvyšuje, účast na předškolním vzdělávání a péči zůstává pod celostátním průměrem, míra předčasného ukončování školní docházky je stále vysoká a účast na vyšším sekundárním a vysokoškolském vzdělávání je i nadále omezená. Přístup ke zdravotní péči je stále omezený, zejména pro děti, které se neúčastní formálního vzdělávání, a pro starší osoby. Kromě toho v mnoha osadách přetrvávají nevyhovující

[58] „Region zemí procesu rozšíření“ označuje kandidátské země a potenciální kandidáty, kteří v současné době procházejí procesem přistoupení k EU. Úplný seznam zemí je k dispozici na adrese: https://enlargement.ec.europa.eu/countries_en?prefLang=cs.

[59] Albánie, Bosna a Hercegovina, Kosovo* (*tímto označením nejsou dotčeny postoje k otázce statusu a označení je v souladu s rezolucí Rady bezpečnosti OSN 1244/99 a se stanoviskem Mezinárodního soudního dvora k vyhlášení nezávislosti Kosova*), Moldavsko, Černá Hora, Severní Makedonie, Srbsko, Turecko, Ukrajina.

podmínky bydlení. V zemích východního sousedství situaci Romů dále zhoršuje vysídlení v důsledku ruské agrese vůči Ukrajině.

Všichni západobalkánští partneři, stejně jako Ukrajina, Moldavsko a Turecko, přijali nebo dokončují aktualizované strategie pro Romy v souladu se strategickým rámcem EU pro Romy a poznaňskými závazky[60] pro západní Balkán. V roce 2025 však skončilo několik národních akčních plánů, jimiž se tyto strategie prováděly, a někteří partneři stále ještě připravují nové plány na období příštích tří až pěti let.

Navzdory jednoznačným snahám o posílení stávajících nebo zavedení nových mechanismů monitorování je pokrok stále obtížně měřitelný, pokud jsou cíle příliš obecné. Národní kontaktní místa pro Romy jsou uznávána jako klíčoví aktéři začleňování Romů, ale jejich postavení v rámci státní správy, institucionální kapacity a finanční zdroje by si zasloužily větší pozornost. Rada Evropy i nadále podporuje správní kapacitu národních kontaktních míst pro Romy, která jsou spolufinancována EU.

Protiromské smýšlení je do vnitrostátních rámců pro Romy začleněno, ale opatření k jeho potírání jsou stále omezená. Většina orgánů pro rovné zacházení v zemích západního Balkánu, na Ukrajině a v Moldavsku se sice zabývá případy diskriminace Romů, ale protiromské smýšlení stále ještě není ve zprávách a průzkumech týkajících se boje proti diskriminaci zahrnuto jako samostatná kategorie.

Vnitrostátní strategie se snaží řešit problém segregace v oblasti vzdělávání a bydlení, desegregační opatření jsou však stále nedostatečná a jsou na ně vyčleněny jen omezené nebo žádné finanční prostředky. Projekt „Romská opatření pro integraci Romů“, spolufinancovaný EU a realizovaný Fondem pro vzdělávání Romů, podporuje přístup romských dětí a mladých lidí ke vzdělávání, jsou však zapotřebí další opatření na vnitrostátní úrovni zaměřená na zlepšení výsledků vzdělávání a zajištění rovného přístupu ke kvalitnímu běžnému vzdělávání na všech úrovních. Reformy trhu práce, kvalifikací a vzdělávání v rámci plánu růstu pro západní Balkán by po svém zavedení měly být pro Romy přínosné. Také probíhající průzkum o Romech v zemích Západního Balkánu přispěje k dalšímu upřesnění nedostatků, které by měly být řešeny v rámci jednání o rozšíření a na každoročních ministerských zasedáních věnovaných rovnému postavení a začleňování Romů.

Pokyny pro další zlepšení

V zájmu urychlení pokroku v oblasti rovného postavení, začlenění a účasti Romů vyzývá Komise orgány státní správy v regionu zemí procesu rozšíření k těmto krokům:

- v případě, že dosud neexistují nebo již nejsou platné, **přijmout vnitrostátní strategie a akční plány pro romskou menšinu na období po roce 2025**, sladěné se strategickým rámcem EU pro Romy, a **vyčlenit finanční prostředky** na jejich udržitelné provádění, jakož i **posílit institucionální mandát, personální a finanční zdroje národních kontaktních míst pro Romy** a zajistit jejich zapojení do plánování, provádění a monitorování vnitrostátních programů i programů financovaných z prostředků EU,
- **posílit opatření zaměřená na zvýšení účasti Romů na trhu práce**, mimo jiné v oblasti zaměstnávání ve veřejném sektoru, **účinně bojovat proti protiromskému smýšlení a diskriminaci**, mimo jiné prosazováním antidiskriminačních právních předpisů, zajišťováním přístupu ke spravedlnosti a potíráním nenávistných verbálních projevů a trestných činů z nenávisti,

[60] „Declaration of Western Balkans Partners on Roma Integration within the EU Enlargement Process“ (Prohlášení partnerů ze západního Balkánu o integraci Romů v rámci procesu rozšiřování EU), Poznaň, 5. července 2019.

- **provádět doporučení** vyplývající z průzkumů o Romech provedených na Ukrajině a v Moldavsku a z probíhajícího průzkumu o Romech v zemích západního Balkánu.

IV. OPATŘENÍ EU

Hlavní odpovědnost za provádění strategického rámce EU pro Romy a doporučení Rady z roku 2021 nesou členské státy. Úlohou Komise je však podporovat tyto snahy prosazováním právních předpisů, koordinací politik, mobilizací finančních nástrojů a usnadňováním zapojení zúčastněných stran.

Prosazování právních předpisů EU

Komise i nadále monitorovala prosazování a uplatňování: i) směrnice o rasové rovnosti[61]; ii) revidované směrnice o právech obětí a iii) rámcového rozhodnutí Rady o boji proti rasismu a xenofobii. V současné době probíhají tři řízení o nesplnění povinnosti proti Česku, Slovensku a Maďarsku, které se týkají segregace Romů ve vzdělávání. V říjnu 2024 bylo Česku zasláno formální upozornění. Případ vedený proti Slovensku byla postoupen Soudnímu dvoru Evropské unie[62].

Kromě toho byly přijetím směrnice Rady (EU) 2024/1499 a směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2024/1500 posíleny minimální standardy pro orgány pro rovné zacházení ve všech členských státech, aby tyto orgány mohly účinně řešit diskriminaci a pomáhat obětem v přístupu ke spravedlnosti. Komise bude i nadále podporovat členské státy prostřednictvím zasedání specializovaných expertních skupin. Bude sledovat, zda členské státy uvedené směrnice včas a správně provádějí[63] ve svých vnitrostátních právních předpisech, přičemž využije všechny nástroje, které má k dispozici, včetně neformálních dialogů a formálních řízení o nesplnění povinnosti.

Začlenění otázky rovnosti Romů do politických iniciativ EU

Strategie EU pro boj proti rasismu jednoznačně uznává protiromské smýšlení jako specifickou, samostatnou a hluboce zakořeněnou formu rasismu. Komise v souladu se strategií rovněž nadále podporuje větší rozmanitost zaměstnanců a přístup nedostatečně zastoupených skupin, včetně Romů, k pracovním příležitostem, a to prostřednictvím cíleného informování při náboru a stážích, odborné přípravy odborníků z oblasti lidských zdrojů zaměřené na boj proti předsudkům a shromažďování údajů o rovnosti. Strategie pro rovnost žen a mužů na období 2026–2030 a Strategie pro rovnost LGBTIQ+ osob na období 2026–2030 zároveň poukazují na komplexní a průřezové znevýhodnění, kterému čelí romské ženy a LGBTIQ+ osoby. Komise pokračovala ve své podpoře rozmanitosti a začleňování na pracovišti, včetně rovnosti a začleňování Romů, prostřednictvím platformy EU pro charty diverzity. Tato platforma usnadňuje dialog a poskytuje pokyny týkající se například inkluzivních postupů při přijímání zaměstnanců.

[61] Viz také zpráva Komise z roku 2026 o uplatňování směrnice o rasové rovnosti a směrnice o rovnosti v zaměstnání, dostupná na adrese: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/PDF/?uri=CELEX:52026DC0364.
[62] K dispozici na adrese: https://eur-lex.europa.eu/legal-content/CS/TXT/HTML/?uri=CELEX:62023CC0799.
[63] K dispozici na adrese: https://ec.europa.eu/commission/presscorner/detail/cs/inf_26_1380.

Ve sledovaném období Komise pokračovala v zařazování rovnosti, začlenění a účasti Romů do příslušných politik, právních předpisů a programů financování EU, mimo jiné prostřednictvím své interní Pracovní skupiny pro rovnost.

V oblastech bydlení a chudoby byla opatření EU zaměřená na prosazování začlenění Romů posílena třemi vzájemně se doplňujícími iniciativami přijatými v letech 2025 a 2026. Evropský plán dostupného bydlení zahrnuje opatření na podporu osob ve zranitelných situacích, včetně Romů, a bude zlepšovat přístup k důstojnému bydlení prostřednictvím investic a opatření v oblasti sociálního bydlení. Doplňuje ho doporučení Rady o boji proti vyloučení z přístupu k bydlení a proti bezdomovectví, který podporuje integrované, individualizované a na bydlení zaměřené přístupy spojující bydlení, sociální služby a prevenci s cílem odstranit bezdomovectví a vyloučení. Doporučení uznává, že vyloučením z přístupu k bydlení a bezdomovectvím mohou být neúměrně postiženy určité skupiny, včetně Romů, a zahrnuje opatření k řešení diskriminace prostřednictvím terénní práce, transparentních kritérií přidělování sociálního bydlení, školení zaměřeného na potlačování rasových předsudků a podpory nájemníků čelících diskriminaci.

Strategie EU pro boj proti chudobě zdůrazňuje, že předsudky a stigmatizace mohou u určitých skupin, včetně Romů, zvyšovat riziko chudoby a připomíná cíl strategického rámce EU pro Romy snížit do roku 2030 mezeru chudoby na polovinu. Vyzdvihuje rovněž závazek Komise k další spolupráci s členskými státy a zúčastněnými stranami na cílených opatřeních proti chudobě. Strategii doplňují Zásady účinných politik v oblasti boje proti chudobě[64]. Sdělení o posílení Evropské záruky pro děti navázalo na doporučení Rady z roku 2021, které označilo romské děti za prioritní skupinu, a představuje pokyny k řešení konkrétních výzev, kterým čelí romské děti při přístupu ke službám, a to prostřednictvím integrovaných opatření, od terénní práce a mediace až po inkluzivní vzdělávání, podporu rodin a komunitní intervence. Představuje strategickou příležitost k prosazení cílenějších a účinnějších politik pro romské děti – které stále neúměrně postihuje chudoba a diskriminace – a k přerušení mezigeneračního cyklu vyloučení. Zároveň vyhlašuje výzvu k podávání návrhů v rámci fondu ESF+ s rozpočtem 5 milionů EUR na podporu nadnárodních projektů zaměřených na zlepšení přístupu k zaměstnání pro mladé Romy, kteří nejsou zaměstnaní ani se neúčastní vzdělávání či odborné přípravy (NEET[65]).

Pro začleňování Romů je důležité rovněž doporučení Rady o lepším poskytování digitálních dovedností v rámci vzdělávání a odborné přípravy, které podporuje rovný přístup pro znevýhodněné a marginalizované skupiny, včetně Romů, a vyzývá členské státy, aby se zabývaly rozdíly v přístupnosti a územními a socioekonomickými rozdíly, jež přispívají k digitálnímu vyloučení. Doporučení Rady o lidském kapitálu v Evropské unii výslovně uznává Romy jako jednu ze skupin, které čelí překážkám v přístupu ke kvalitnímu vzdělávání a odborné přípravě, a vyzdvihuje potřebu cílených opatření, která by u nich řešila nedostatek dovedností a rozdíly v zaměstnanosti. Akční plán proti kybernetické šikaně „Společně v zájmu bezpečnějšího internetu" výslovně uznává, že Romové a další rasové a etnické menšiny jsou obzvláště vystaveny zostuzování na internetu a nezákonným nenávistným projevům, jež souvisejí se systémovým vyloučením.

Optimální využití finančních prostředků EU

[64] Tyto zásady jsou částečně popsány v oddíle II.II této zprávy.
[65] K dispozici na adrese: https://www.socialinnovationplus.eu/call/strengthening-the-european-child-guarantee-national-governance-systems-and-supporting-access-to-the-labour-market-for-roma-neets-2/.

V současném programovém období (2021–2027) poskytuje fond ESF+ v patnácti členských státech přibližně 1,8 miliardy EUR na financování intervencí v oblasti vzdělávání, zaměstnanosti a sociálního začlenění, které jsou zacíleny na Romy. Evropský fond pro regionální rozvoj doplňuje toto financování cílenými i běžnými investicemi do bydlení, sociální infrastruktury, vzdělávání a zdravotní péče, z nichž mají Romové přímý či nepřímý prospěch. Zvláštní tematická podpůrná podmínka týkající se začleňování Romů propojuje finanční prostředky a politická opatření. Plány pro oživení a odolnost zahrnují opatření v různých oblastech sociální politiky. Spojují investice a reformy s pozorností věnovanou znevýhodněným skupinám, včetně Romů, v rámci podpory rozvoje digitálních a finančních dovedností či desegregace škol. Rovněž Nástroj pro technickou podporu pomáhá členským státům navrhovat strategie a politiky, které lépe řeší problémy, jimž marginalizované romské komunity čelí. Podporuje například inkluzivní vzdělávání, včetně aktivit zaměřených na desegregaci ve školství.

Program Erasmus+ podpořil více než 480 projektů podporujících začlenění romských komunit; jejich hodnota činila téměř 29 milionů eur a zapojilo se do nich zhruba 1 500 organizací z celé EU. Projekty se zaměřovaly především na mládež, školní vzdělávání a vzdělávání dospělých a zahrnovaly romské mediátory, zlepšení přístupu romských organizací na místní úrovni k programu Erasmus+, vzdělávání o romském holokaustu a zachování romského jazyka. Evropský sbor solidarity podpořil více než 100 projektů zaměřených na začlenění Romů v hodnotě přesahující 1,4 milionu EUR, do nichž se zapojilo 104 organizací, především v oblastech vzdělávání, kultury, sportu, zdravotnictví, opatření v oblasti životního prostředí, zapojení komunit a dobrovolnické činnosti mládeže. V rámci programu EU4Health (2021–2027) se několik iniciativ zaměřuje na nerovnosti v oblasti zdraví, jež postihují romské komunity, přičemž kladou důraz na prevenci a přístup ke zdravotní péči. Například iniciativa ShowUp4Health se zaměřuje na nepřenosné nemoci, řeší sociální a environmentální determinanty a posiluje zdravotní gramotnost Romů. Evropské iniciativy, jako jsou SASTIPE, MENTBOX a JA MENTOR, podporují přístup Romů ke kvalitním službám v oblasti duševního zdraví. Kromě toho projekt SOLACE – ve spolupráci s komunitními mediátory – ověřil v praxi postupy screeningu rakoviny plic u romské populace v Chorvatsku, Řecku a Maďarsku. Iniciativa Interreg nabízí příležitosti ke spolupráci, což dokládá projekt CHESS START, do něhož se zapojilo více než 100 romských dětí z Rumunska a Maďarska.

Prostřednictvím programu „Občané, rovnost, práva a hodnoty“ (CERV) Komise i nadále podporovala národní kontaktní místa pro Romy ve zřizování či posilování národních romských platforem, které zajišťují účast Romů na rozhodovacích procesech. Komise také financuje nadnárodní projekt ROVA, který posiluje kapacity romských nevládních organizací. Výzvy k podávání návrhů EQUAL a REM v rámci programu CERV podporují činnosti zaměřené na boj proti rasismu a diskriminaci, včetně protiromského smýšlení, jakož i vzpomínkové a vzdělávací aktivity s tematikou romského holokaustu a romského otroctví. Dále v rámci tohoto programu dostávají granty na provozní náklady a působí jako institucionální partneři Komise tři romské organizace na úrovni EU, které se zabývají budováním kapacit, kulturou, prosazováním zájmů a právy Romů.

Pokyny pro účinné využívání finančních prostředků EU v oblasti rovnosti, začlenění a účasti Romů

V zájmu urychlení pokroku v plnění cílů na úrovni EU vyzývá Komise členské státy, zejména členské státy s významnou romskou populací, v souladu se „společným, ale diferencovaným přístupem“ k těmto krokům:

- **posílit propojení mezi správními strukturami a finančními prostředky EU** a zajistit, aby se priority týkající se rovnosti a začlenění Romů promítaly do celého procesu navrhování, provádění a hodnocení programů, a podpořit tak dosažení cílů strategického rámce EU pro Romy do roku 2030,
- **kombinovat cílená opatření zaměřená na specifické potřeby romských komunit s inkluzivními obecnými politikami a službami**, se zvláštním důrazem na vzdělávání, zaměstnanost, zdraví, bydlení a sociální začleňování, a zajistit koordinovaná a integrovaná opatření ve všech oblastech politiky a dlouhodobé investice s cílem podchytit četné a vzájemně propojené stránky vyloučení,
- **zajistit, aby investice do vzdělávání a bydlení financované EU prosazovaly zásady desegregace a nesegregace** a dávaly přednost desegregaci s cílem odstranit nebo výrazně snížit dosavadní segregaci začleněním Romů do běžných škol a čtvrtí, a zároveň zajistit, aby v případech, kdy okamžitá desegregace není možná, investice nevytvářely nová segregační prostředí a neumocňovaly stávající prostředí (nesegregace) a naopak připravovaly půdu pro budoucí desegregaci.

Posílení správy a koordinace politik

Evropský semestr i nadále monitoroval situaci Romů a poskytoval členským státům vodítko k navrhování a provádění reforem a investic zaměřených na řešení přetrvávajících problémů. V souvislosti s cyklem Evropského semestru 2026 byla v odůvodnění doporučení Rady shledána potřeba řešit problémy, jimž čelí romské komunity v Bulharsku, Česku, Řecku, Maďarsku, Rumunsku, na Slovensku a ve Španělsku. Následné Hlavní směry politik zaměstnanosti, přijaté Radou, shodně řadí marginalizované romské komunity mezi skupiny, které vyžadují cílenou aktivizaci na trhu práce, a začleňují rovnost Romů do rámce EU pro koordinaci politiky v oblasti zaměstnanosti.

Pokud jde o výhled do budoucna, nadcházející plány národního a regionálního partnerství[66] v mezích víceletého finančního rámce (VFR) na období 2028–2034 nabízejí členským státům významnou příležitost ke komplexnějšímu a cílenějšímu řešení těchto problémů. Komise začlenila otázku rovnosti a začlenění Romů do několika regulačních návrhů spojených s víceletým finančním rámcem na období 2028–2034, včetně programů AgoraEU, Spravedlnost a Erasmus+, neboť začlenění Romů zůstává politickou a sociální prioritou EU.

Podpora účasti Romů a zapojení zúčastněných stran

Komise i nadále podporovala účast Romů prostřednictvím strukturovaného dialogu, budování kapacit a institucionální spolupráce. Evropská platforma pro začleňování Romů každoročně svádí dohromady správní orgány a občanskou společnost s cílem určit priority a zhodnotit pokrok v plnění cílů do roku 2030. Součástí spolupráce se zúčastněnými stranami byla i pravidelná setkání s národními kontaktními místy pro Romy a dalšími příslušnými

[66] Podle Komisí vypracovaného návrhu víceletého finančního rámce na období 2028–2034 by plány národního a regionálního partnerství měly kombinovat několik zdrojů financování EU, včetně Evropského sociálního fondu a Evropského fondu pro regionální rozvoj.

vnitrostátními orgány, občanskou společností a evropskou sítí orgánů pro rovné zacházení (Equinet)[67].

Komise pokračovala ve spolupráci s členskými státy, které vykonávají rotující předsednictví Rady EU, a s Evropským parlamentem s cílem zajistit, aby rovnost, začlenění a účast Romů stále zůstávaly na předním místě politické agendy. Kromě toho aktivně podporovala Romský týden, vydáním příslušných prohlášení připomínala Mezinárodní den Romů a Evropský den památky romských obětí holocaustu a 2. srpna se účastnila vzpomínkové akce v Osvětimi.

Podpora rovnosti a boj proti protiromskému smýšlení

Boj proti protiromskému smýšlení vyžaduje stálé působení ve všech oblastech politiky. Komise uplatňovala dvojí přístup: přímé řešení prostřednictvím cílených opatření a komunikace s veřejností a souběžné začleňování boje proti protiromskému smýšlení do všech odvětvových oblastí politiky.

V průběhu sledovaných let Komise pokračovala ve strukturované spolupráci s Radou Evropy prostřednictvím široké škály společných programů, konkrétně: i) programu „Paměť Romů“, který byl zahájen v červnu 2024 a podporoval povědomí o romském holokaustu a jeho připomínání, ii) programu ROMACT, který posiloval kapacity místních a regionálních orgánů pro práci na začleňování Romů, a iii) programu EQUIROM, který bojoval proti protiromskému smýšlení prostřednictvím pozitivních příběhů o Romech v médiích. Kromě toho se na boj proti protiromskému smýšlení a zpochybňování negativních stereotypů o Romech zaměřuje kampaň v sociálních médiích s názvem „Roma on Par“, která byla zahájena u příležitosti Mezinárodního dne Romů.

Jak bylo oznámeno ve Strategii pro boj proti rasismu, Komise také podporuje práci UNESCO na vzdělávání v oblasti boje proti rasismu v EU. V březnu 2026 zahájilo UNESCO dvouletý projekt, který je financován Komisí a výslovně se zabývá formami rasismu, jako je protiromské smýšlení. Jeho cílem je poskytnout pedagogům materiály pro vzdělávání studentů o současném rasismu a jeho historických souvislostech, a podpořit tak vytváření inkluzivnějšího vzdělávacího prostředí pro romské studenty[68].

ZÁVĚR

Od přijetí strategického rámce EU pro Romy posílily členské státy své institucionální základy pro provádění vnitrostátních strategií pro Romy. V období 2023–2025 se klíčové správní struktury v členských státech dále rozvíjely. Národní kontaktní místa pro Romy posílila svou koordinační úlohu, dialog s Romy a proromskou občanskou společností se stal strukturovanějším a v několika zemích bylo zaznamenáno mírné zvýšení zastoupení Romů ve veřejné správě a ve volených funkcích. Kromě toho se dosáhlo viditelného pokroku v několika oblastech politiky: na politické úrovni se ve větší míře uznává existence protiromského smýšlení, zlepšila se účast romských dětí na předškolním vzdělávání, vzrostla míra zaměstnanosti Romů a členské státy rozšířily opatření v oblasti bydlení, zdravotnictví a sociální ochrany. Po celé sledované období byly z prostředků EU podporovány inkluzivní vnitrostátní reformy a iniciativy.

[67] K dispozici na adrese: https://equineteurope.org/.
[68] K dispozici na adrese: https://www.unesco.org/en/articles/unesco-launches-new-programme-address-racism-and-through-education-europe.

Průzkum o Romech z roku 2024 ukazuje zlepšení u deseti ze šestnácti ukazatelů, jež se používají k monitorování strategického rámce EU pro Romy. Zdá se například, že většina cílů strategického rámce EU pro Romy týkajících se zaměstnanosti je do roku 2030 dosažitelná. Aby však bylo dosaženo všech cílů, je stále zapotřebí vynaložit značné úsilí, mimo jiné důslednějším stanovením vnitrostátních cílů. Účinnost a udržitelnost politik v oblasti rovnosti a začlenění Romů je i nadále oslabována krátkodobým financováním, nejednotnými rámci pro monitorování a omezenou koordinací napříč různými úrovněmi správy.

Nadcházející roky budou rozhodující. Boj proti protiromskému smýšlení a další pokrok v oblasti rovnosti, začlenění a účasti Romů budou vyžadovat trvalé politické odhodlání, účinné systémové reformy, posílení institucionálních kapacit, integrované meziodvětvové politické přístupy a předvídatelné dlouhodobé investice. Zásadní bude také účinné prosazování a pevné vedení ve veřejném sektoru. Příští víceletý finanční rámec bude významnou příležitostí k dalšímu zintenzivnění tohoto úsilí.

Rovnost, začlenění a účast Romů nejenže vycházejí ze základních práv, jsou pro Evropu rovněž strategickými prioritami. V podmínkách demografického poklesu, nedostatku pracovních sil a rostoucí globální konkurence může začlenění Romů – jedné z nejmladších skupin obyvatelstva v Evropě – přispět také k hospodářské odolnosti. S blížícím se rokem 2030 musí strategický rámec EU pro Romy i nadále prosazovat tyto priority a zároveň být příspěvkem k dlouhodobé soudržnosti a konkurenceschopnosti Evropy, který odráží závazek EU nikoho neopomíjet.